

Ólomakkumulátor – egyelőre halomban?

Ideiglenesen leállítva...

Társadalmi nyomásra négy hónapig szüneteltetik a gyöngyösorszi akkumulátorfeldolgozó üzem építését — erről döntött tegnap az Országos Érc- és Ásványbányák igazgató tanácsa. Ez idő alatt befejezik az üzemcsarnokok építését és újragondolják a korszerű technológia hasznosítási lehetőségeit. A sokféle indulatot gerjesztő ügy háttéréről készítették gyorsfényképet munkalársaink.

A történet kezdete igencsak régi időkbe nyúlik vissza. Gyöngyösorsziban 1952-ben nyitották meg azt az ólom-cinkérc bányát, amelyet — az ércvagyon kimerülése miatt — 1985 végén zártak be. Helyére a meglevő ércelőkészítő hasznosítására és a felszabaduló létszám egy részének kényeret adva, korszerű hulladékfeldolgozót terveztek. Ez gazdaságos megoldást ígér, mivel mindaddig a MÉH által összegyűjtött hulladék akkumulátor feldolgozása az NDK-ban bérkohósítással történt. A beruházás megvalósítására — állami alapjuttatásként és vállalati pénzből — 700 millió forintot szántak. Mostanra az üzemcsarnokok félig már elkészültek, ám „közbelépett” a helyi lakosság. Képviselőjüket levelek sokaságával bombázták: „járja ki” az építkezés leállítását. Csongrádi Csaba, választóinak kérését szem előtt tartva, levélben fordult Németh Miklóshoz, a Minisztertanács elnökéhez, amelyben a beruházás környezetkárosító hatásaira hivatkozva kérte az építés leállítását.

Precedenst teremtene

Mi erről a beruházó Országos Érc- és Ásványbányák véleménye? Mező Barna vezérigazgató nem titkolja elkeseredettségét, és tehetetlenségét. Egy levelet mutat. Ezt a napokban írta Horváth Ferenc ipari miniszternek, kérve a kormányzat döntését. A levélben részletesen ismerteti az előzményeket is. Ebből kiderült: az előkészítő munka során az üzem kibocsátási paramétereit meghatározó szigorú környezetvédelmi hatástanulmányok készültek. A nálunk eddig nem alkalmazott csúcstechnológia meghonosítása érdekében a vállalat szerződést kötött egy — nagyrészt szűrőberendezéseket szállító — osztrák —magyar konzorciummal, amely garantálta az előírt határértékek betartását. A vállalat nemcsak valamennyi illetékes szerv és hatóság véleményét kikérte, hanem először 1987-ben, majd 1988-ban is falugyűléseken — a tényeknek megfelelően — tájékoztatták Gyöngyösorszi lakóit. Érdemi ellenvetése akkor még senkinek nem volt.

A pokol 1989 legelején szabaddult el. A lakosság panaszkodott, tiltakozott, majd követelni kezdte a leállítást. A szakmai érvek falra hányt borsónak bizonyultak. Legutóbb április 20-án, a területileg illetékes állami és társadalmi szervek bevonásával tartott konzultatív megbeszélés is azzal zárult: bár minden szabályos és törvényes — az engedélyen ott van 22 pecsét —, a jelenlevők

mégis a beruházás leállítását javasolják. Ha pedig a munkálatokat leállítják, minden költséget és kárt a vállalatnak kell állnia. Ugyanakkor a vezérigazgató is érzékeli: pillanatnyilag a beruházás folytatása szóba sem jöhet. Olyan erős a helyi ellenállás, hogy ilyen közegben megkérdőjeleződne a zavartalan üzemelés.

Ám hiába fordultak a minisztériumhoz, a szaktárca nem nyújtott segítő kezet; s a leállítási-folytatási döntést egyértelműen vállalati hatáskörbe utalta. Hogy miért? Bakonyi Árpád főosztályvezető-helyettes azzal indokolta elzárkózásukat; hogy ez egy vállalati beruházás, amihez az OÉÁ szabályos eljárás során kapott területfelhasználási engedélyt. A központi döntés ugyanis precedenst teremtene. Tehát az IPM elvi megfontolásból dobta vissza a labdát. Szerintük az ügy messze túlmutat a konkrét anyagi veszteségeken, amit — bárhogyan is nézzük — az ország, a lakosság szűkebb vagy tágabb köre fizet majd meg. Ha a kormányzat magára vállalná a döntőbíró szerepét, egyértelművé válna: még a legjobb szándékokat is meg lehet kérdőjelezni, s néhány hangadó következmények nélkül vádolhat. A történet a szaktárca számára azt bizonyítja: a romló közérzet és életszínvonal hatására az emberek könnyen befolyásolhatók. Elég néhány tetszetős érv ahhoz, hogy egy egész községet, sőt a környékét megtéveessenek és felháztalanítsanak. Ugyanakkor a minisztériumban nem tartanak ésszerűnek a vállalat teljes visszavonulását. A keletkező hulladékot ugyanis továbbra is célszerű hasznosítani. A Gyöngyösorsziban telepített technológia környezetbarát. Nem jelenthet a lakosságra veszélyt. Ha nem épül meg a létesítmény vagy — bármi okból — nem lehet tovább folytatni az NDK-beli bérkohósítást, akkor nyakunkon marad az összes használt akkumulátor, ráadásul jelentős ólomhiány is keletkezhet. A felhalmozott ólomakkumulátor pedig már valóban veszélyt jelenthet a környezetre.

Elvetett bizottság

Hogyan érvelnek a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztériumban? Árvai József főosztályvezető fogalmazta meg álláspontjukat. A beruházás elkezdése előtt kikérték több szakintézmény véleményét. Az így kidolgozott igen szigorú környezetvédelmi előírások, mértékek, normák meghatározásában szerepet vállalt a környezetvédelmi intézet, a Heves Megyei Köjál, az Állatvédő Intézet, az Országos Me-

teorológiai Intézet, és a Közpon-ti Légekfizikai Intézet. A lakosság tiltakozására javasolták egy társadalmi ellenőrző bizottság felállítását is. Ebben azok a szakemberek vettek volna részt, akiket a helybeliek kijelöltek. Folyamatosan ellenőrizhették volna a beruházást, és a gyár felépítése után is figyelemmel kísérhetnék a munkát. Arra is jogosultságot kaptak, hogy bármikor leállíthassák a termelést. A bizottság felállítására tett javaslatot azonban a gyöngyösorsziak elvetették. Megtudtuk azt is, hogy az idén márciusban Magyarország által is aláírt bázeli egyezmény — amely a veszélyes hulladékok szállításával foglalkozik —, megállapítja: az ártalmas anyagokat elsősorban az „előállító” ország területén kell tárolni vagy feldolgozni. Árvai József értesülései szerint az NDK-beli feldolgozás nem környezetkímélő. Ezért az egyezmény aláírásakor — közvetve — kötelezettséget vállaltunk a veszélyes ólomhulladékok itthoni feldolgozására is. Ennek ellenére a KVM egyetért azzal, hogy amíg a gyöngyösorszi beruházás körüli bonyodalmak nem tisztázódnak, szüneteltessék az építkezést.

Bizalom hiányában

Végül Csongrádi Csaba képviselőt kerestük meg, aki elmondta: a lakossági tiltakozásokon túl Gyöngyösorsziban a környezetvédők és az alternatív csoportok kezdeményezésére aláírásgyűjtési akció is indult az üzem felépítésének megakadályozására. A képviselő falugyűlésen kérte ki választói véleményét, ahol egyértelműen a leállítás mellett voksoltak. Ezután a Magyar Tudományos Akadémiához, mint független szervhez fordult, véleményezzék a beruházást. A jelentésben a kutatók megállapították, hogy az új üzem tovább rontaná a Mátra aljában már jelenleg is szennyezett környezetet. Azok a további beruházások — amelyek kifejezetten a környezetvédelmet szolgálnák — újabb több 10 milliós ráfordítást igényelnének. A képviselő szerint ezeket a pótlólagos beruházásokat az ércbánya — talán pénzszüke okán — már nem építené meg. Állításának igazolására az Országos Tervhivatal szakvéleményére hivatkozott, de informátorát nem kívánta megnevezni.

S, hogy miért nem került sor — az érdemi kontrollt jelentő — Társadalmi Ellenőrző Bizottság felállítására? Mint megtudtuk, azért, mert a lakosság eleve nem akarja, hogy itt épüljön fel a gyár! Nyomós érvük: az ércbánya 30 éven át szennyezte a környezetet, soha nem tartott be semmiféle előírást. Így most már nem hisznek az ígéretekben.

Ezt nevezik igazi bumeráng-effektusnak?

(Kamasz—Lachowszky)